

Tíz nemzeti parkunk megőrzése közös felelősségünk

2020-ig 60 milliárd forintot fordíthatnak természetvédelmi célokra nemzeti park-igazgatóságaink, így kezelésükben az összesen csaknem 300 ezer hektár védett állami területnek közel kétharmada kerül ismét természetközeli állapotba a két uniós ciklus idején – emelte ki Dr. Rácz András, a Földművelésügyi Minisztérium környezetügyért felelős helyettes államtitkára.

Mire szolgál az a 470 millió forintos támogatás, amit a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság indított el a Mura menti élőhelyekre vonatkozóan?

– A Zala megye délnyugati szegélyén kanyargó Mura folyó a Kerka torkolatától a Drávába ömléséig alkot határzónát Magyarország és Horvátország között. Az országhatár és a Zalai-dombvidék között elhelyezkedő terület a Mura mente. A tájképet a gyors sodrású és szeszélyes Mura folyó időszakos árvizei zátonyokat, új partszakaszokat, szigeteket, holtágakat építő és romboló tevékenysége határozza meg. A Mura ártere Tájvédelmi Körzet, Natura 2000 terület és egyes környező területekkel kiegészülve Bioszféra Rezervátum. A terület kitűnően alkalmas arra, hogy a hagyományos gazdálkodás újraélesztésével helyreállítsuk a korábban jellemző mozaikos, sokszínű élőhelyegyüttest, mely a megváltozott gazdálkodási gyakorlat miatt megsérült, eltűnt. A projekt célja az ártér vízgazdálkodásának javítása, helyreállítása, valamint a hagyományos extenzív tájhasználat során kialakult mozaikos ártéri élőhelyek helyreállítása, így segítve a terület állapotának javulását, természeti értékeinek megőrzését. A beruházás két fő elemből épül fel: az élőhelyek helyreállításából, valamint a területek

természetvédelmi kezeléséhez kapcsolódó állattartás fejlesztéséből. A Mura mentén jellemző extenzív gyepgazdálkodás felhagyása a fás legelők becserjésedését, beerdősülését eredményezte, ami jelentősen megváltoztatta az ártér vízlevezető képességét, illetve az élőhelyek mozaikosságát. Mindez lehetőséget teremtett az idegenhonos özönnövények megtelepedésére, és ezzel párhuzamosan az őshonos növények kiszorulását eredményezte. A projekt célja a fás legelők, ligetek helyreállítása. Az élőhelyfejlesztést szolgáló beavatkozások egyrészt a közvetlenül legeltetésre szánt gyepek helyreállítását, másrészt a korábban telepített, illetve az agresszíven terjedő tájidegen fajokból álló erdők helyére hazai fajok alkotta erdők ültetését tartalmazzák. A korábbi állapot visszaállítása és fenntartása csak akkor lehetséges, ha biztosítva van a terület folyamatos természetvédelmi szempontú kezelése. Ennek a legmegfelelőbb módja a legeltetéssel való kezelés. Ehhez szükséges az árteret körbeölelő gátrendszer megerősítése, hogy hosszútávon se okozzon gondot az állatok hajtása, jelenléte. A fejlesztési elemen belül, a térség állattenyésztési infrastruktúrájának fejlesztéseként, 250 magyar szürke szarvasmarha számára létesítenek állattartótelepet. A fejlesztés 250 hektáron javítja az élőhelyek természetvédelmi helyzetét, ugyanakkor az árvízvédelmi kockázatot is megszünteti.

Erre az összegre pályázni kellett?

– Tekintettel arra, hogy a projektek jogszabályban meghatározott állami feladatok megvalósítására irányulnak, és a kedvezményezettek a védett természeti területek kezeléséért felelős állami szervek, a fejlesztések támogatását biztosító támogatási felhívások kiemelt eljárásrendben valósulnak meg. Ez egyebek mellett feltételezi a kiemelt fejlesztések (projektek) kormányhatározatban történő meghirdetését, és a támogatási felhívások forrásai csak ezen előzetesen nevesített projektek számára nyújthatók. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a fejlesztési szükségletek előzetes felmérése, majd a támogatandó projektek kiválasztása egy közel két évig tartó, előzetesen meghatározott szakmai szempontrendszer alapján történő kiválasztási folyamat keretében történt. Ennek során elsősorban azt vizsgáltuk, hogy az egyes fejlesztések hogyan járulnak hozzá az ágazati, illetve az operatív programban meghatározott célkitűzésekhez, törekedve ugyanakkor arra, hogy az ország valamennyi régiója bekapcsolódhasson azok megvalósításába.

A nemzeti park-igazgatóságok mennyit fordíthatnak természetvédelmi célokra, élőhely-rehabilitációra, területkezelésre?

– A nemzeti park-igazgatóságok elsősorban a 2015-ben elindított Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP), illetve a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) forrásait felhasználva tudnak az élőhelyek állapotának javítását, valamint a természetvédelmi kezelést és a nagyközönség számára történő bemutatást szolgáló infrastruktúra kialakítását szolgáló fejlesztéseket megvalósítani. A hivatkozott programokban a természetvédelmi őrszolgálat, illetve a természetvédelmi monitorozáshoz szükséges infrastruktúra fejlesztésére is lehetőség nyílik. A KEHOP és a VEKOP révén az ország teljes területét lefedő fejlesztéscsomag segítségével összességében legalább százezer hektáron fogjuk javítani a védett természeti területeink állapotát, illetve megteremtjük az értékek megőrzéséhez szükséges infrastrukturális feltételeket. Az említett programok keretében a felsorolt fejlesztési területekre jelenleg összesen 37,4 milliárd forint áll rendelkezésre, amelyet a nemzeti park igazgatóságok használnak fel, szükség szerint együttműködve az érintett terület megőrzésében közvetlenül érintett szervezetekkel.

Miért lényeges az élőhely-rehabilitáció?

– Magyarország teljes területének közel egynegyede számít természetközeli állapotban megmaradt területnek. Ez európai összehasonlításban nagyon jó arány. Ezek a területek azonban feldarabolódtak, mozaikos jellegűek, fenntartásuk folyamatos beavatkozást igényel. A védett természeti területeinken is jelentkező degradációs folyamatok – pl. az idegenhonos inváziós fajok terjedése, vagy a klímaváltozás hatására bekövetkezett szárazulás – hatásainak kivédése, ill. az ott előforduló védett természeti értékek megőrzése számos esetben közvetlen állapotjavító beavatkozásokat igényel. Ezek jellemzően egyszeri élőhely-fejlesztési

beavatkozások, amelyekkel megalapozható a terület értékeinek további fennmaradása, és nem utolsósorban megteremthetők a területek későbbi fenntartható használatának feltételei. Néhány példát megemlítve, a Hortobágy vagy a Kiskunság használaton kívüli csatornáinak betemetésével megakadályozhatjuk a gyepek és vizes élőhelyek kiszáradását, visszaállíthatjuk az alföldi puszta képét és lehetőséget teremthetünk a területek legeltetésére, amely a hosszú távú fenntartás legolcsóbb és leghatékonyabb módja. Hasonlóképpen az inváziós növényfajok állományainak visszaszorításával, helyükre őshonos fafajok telepítésével vagy az erdei vizes élőhelyek helyreállításával javíthatjuk középhegységi erdőink természetességét, növelve egyúttal az erdők közjóléti értékét is.

Az ökoturisztikai bemutatóhelyekkel elérhető, hogy minél többen látogassák a nemzeti parkokat?

– A természetvédelem egyik kiemelt feladata hazánk természeti-táji örökségének bemutatása, a lakosság környezeti szemléletének formálása. A bemutatás mint a természetvédelmi kezelés egyik módja, a látogatóforgalom irányításával is hozzájárul a természeti örökség megőrzéséhez. A természetvédelmi ágazatnak a turizmus egyik szegmensében, a természeti és kultúrtörténeti örökség bemutatásán és a környezeti nevelésen alapuló ökoturizmusban van feladata, s egyben meghatározó szerepe. A védett természeti területeken a nemzeti park-igazgatóságok számos természetvédelmi bemutatóhelyet, ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítményt működtetnek. Központi nyilvántartásunk szerint jelenleg hazánkban több mint 850 db létesítményben folyik ökoturisztikai, környezeti nevelési tevékenység, amelyből 349 részben vagy teljes egészében valamely nemzeti park-igazgatóság fenntartásában van. A folyamatos fejlesztéseknek és beruházásoknak köszönhetően egyre bővül a természetvédelmi fogadó-, oktató- és látogatóközpontok száma is. Jelenleg 33 létesítmény felel meg a kategória követelményeinek. Az igazgatóságok kezelésében van továbbá 188 tanösvény, 6 tájház, 4 arborétum, 34 idegenforgalmi hasznosítású barlang, 62 egyéb bemutatóhely, 25 szálláshely és 13 erdei iskola is. Az igazgatóságok ökoturisztikai létesítményeibe belépőjegyet váltott és az igazgatóságok ökoturisztikai szolgáltatásait igénybe vevő regisztrált látogatók száma egy intenzív növekedési szakaszt követően 2016-ban már megközelítette az 1,6 millió főt. Az elmúlt évek dinamikus látogatószám-növekedése figyelemre méltó a hazai turizmus szemszögéből is. A növekedés a bővülő programkínálatnak, az új ökoturisztikai fejlesztéseknek és a turisztikai marketing területén a Magyar Turisztikai Ügynökséggel folytatott példás együttműködésnek is köszönhető.

Miként növekedtek a nemzeti parkok igazgatóságainak szánt összegek az előző uniós ciklussal összevetve?

– A már említett KEHOP, VEKOP fejlesztésekhez csatlakozik a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) 4,1 Mrd Ft-os forrása, amelyet az igazgatóságok ökoturisztikai fejlesztésekre fordíthatnak, így összességében több mint 41 Mrd Ft fejlesztési forrás felhasználásáról kell a 2014–2020-as ciklusban gondoskodniuk. Örömteli, hogy már a 2007–2014. közötti időszakban is ezzel azonos nagyságrendben álltak rendelkezésre források a közvetlenül természetvédelmi célokat szolgáló projektek megvalósítására. Többek között a sikeresen lezárt, kellően megalapozott és felelősséggel végrehajtott nemzetipark-igazgatósági projekteknek köszönhetjük, hogy a kormányzat változatlanul komoly összeget szán természeti értékeink megőrzésére.

Amennyiben a fejlesztések megtörténnek lesz elég pénz marketingre is, hogy a látogatók tudjanak arról, mit és hol érdemes megtekinteni?

– Az európai uniós forrásokból megvalósuló turisztikai (ökoturisztikai) célú fejlesztéseknél az igazgatóságok már a pályázat keretében elkészítették az adott fejlesztés marketing- és kommunikációs tervét. Az attrakció piacra vitelét célzó marketingtevékenység mint kötelező projektelem, a projekt teljes költségének 8%-áig terjedhet, amely legfeljebb 60 millió Ft lehet. A fenntartási időszakban az ökoturisztikai létesítmények, attrakciók marketingjét az igazgatóságok már saját személyi állományukkal, saját költségvetésből oldják meg.

Ha szétttekintünk Európában, akkor van-e valamilyen szégyenkezni valónk a nemzeti parkok állapotát illetően?

– Páratlan természeti kincsekkel büszkélkedhetünk, ezt bizton állíthatjuk európai uniós kitekintésben is. A Kárpát-medence élővilága olyan – más területekéhez nem hasonlítható – sajátos és egyedi gazdagsággal, sokszínűséggel bír, amely alapján külön biogeográfiai régióként tartjuk számon. Hazánk tíz nemzeti parkja ezen belül is olyan nemzeti kincs, amelynek megőrzésére közös felelősséggént kell tekintenünk. A magyar nemzetipark-igazgatóságok európai viszonylatban az egyik legerősebb állami természetvédelmi rendszert képviselik, 300 ezer hektár védett állami terület van a vagyonkezelésükben, melyet mintegy 14 ezer egyedet számláló, génmegőrzési szempontból is kiemelkedő őshonos magyar haszonállattal tartanak jó természeti állapotban. Erre más európai országokban nincs példa.

Medveczky Attila